

Смута в раю

Неспокій у Новій Каледонії: поки Париж обурюється втручанням Азербайджану, вигоду від протестів може отримати Китай

Минулого тижня в Новій Каледонії спалахнули вуличні заворушення. Національні збори Франції поставили на обговорення конституційну поправку, метою прийняття якої було збільшення виборчих списків на архіпелазі. Обговорення цієї поправки призвело до масових акцій протесту в Нумеа й наочно вказало на поділ у настроях населення. Насилля спалахнуло в день голосування: крамниці, підприємства й об'єкти інфраструктури зазнали пошкоджень або руйнувань, горіли автомобілі. Кілька людей – шестеро на момент написання цієї статті – вбито. Повідомляють про багатьох поранених. Франція оголосила надзвичайний стан і відрядила в Нову Каледонію додаткові сили для забезпечення безпеки. Вживаються заходи, спрямовані на відновлення спокою та порядку.

Заворушення мали згубний вплив як на політичну, так і економічну сфери. До того ж Париж втратив надію на відносно спокійний перехід від Нумейської угоди. Документ, підписаний 1998 року, забезпечував передачу повноважень французької держави у більшості сфер, окрім оборони, правосуддя, безпеки та валюти. Після референдуму, проведеного 2021 року, що відхилив незалежність на тлі бойкоту з боку руху за незалежність, уряд поставив собі за мету визначити новий статус Нової Каледонії у складі Французької Республіки і був готовий поглибити автономію архіпелагу. Політичний діалог, який відновився в липні 2023 року з лоялістами та представниками руху за незалежність, мав стати майданчиком для обговорення низки питань, включаючи діяльність місцевих інституцій та виборчих органів, отримання громадянства Каледонії, а також питання нерівності, економічні й фінансові заходи.

*Франція сильно ризикує,
адже репутаційні
втрати в регіоні вже*

Діалог цей виявився дуже непростим. Але тепер з'явилася ще одна проблема: виборчі списки. Нумейська угода заморозила останні, обмеживши право голосу на провінційних

виборах особам, які мешкали в Новій Каледонії 1998 року, а також їхнім нащадкам. Вельми цікаво, що ця дія, як перехідна, отримала схвалення Конституційної ради Франції, а також Європейського суду з прав людини, оскільки була «частиною процесу деколонізації» і «за умови, що була дійсно перехідною». 20 відсотків виборців отримали відмову у своєму праві голосувати, що порушувало принципи рівності та універсальності загального виборчого права. Поправка до конституції, що пропонувала встановити 10-річний термін проживання для отримання права голосу, стала причиною бунту з боку прихильників руху за незалежність, ще більше розпалюючи і до того непросту ситуацію. Можна вважати, що політичний діалог припинився, принаймні тимчасово.

Франція сильно ризикує, адже репутаційні втрати в регіоні вже відчутні. Міжурядова організація Меланезійська група (МГ), регіональний альянс, створений у 1986 році для підтримки деколонізації країн Меланезійських островів, звинуватила французький уряд у просуванні поправок до конституції. До складу МГ входять Папуа – Нова Гвінея, Вануату, Соломонові острови та Канацький соціалістичний фронт національного визволення (КСФНВ), який виступає за незалежність. Марк Браун, президент Форуму тихоокеанських островів і прем'єр-міністр островів Кука, закликав надати народів канаків більшу автономію. Деякі лідери тихоокеанських островів розкритикували Париж за «відмову дослухатися». Франція роками намагається покращити власний імідж і зміцнити партнерство як із острівними державами південної частини Тихого океану, так і з їхніми регіональними організаціями. Раптове погіршення ситуації в Новій Каледонії навряд чи зміцнить легітимність Франції як індо-тихоокеанської держави.

Небезпечна ситуація, яка нині панує на території архіпелагу, відкрила шлях для іноземного втручання, що час до часу передувало заворушенням. Французький уряд, зокрема, засудив подібні втручання з боку Азербайджану. У липні 2023 року уряд Азербайджану поклав початок створенню Бакинської ініціативної групи (БІГ), метою діяльності якої є підтримка визвольних рухів проти французького колоніалізму. 18 квітня було підписано Меморандум про взаєморозуміння між Конгресом Нової Каледонії

та Міллі Меджлісом Азербайджану. Азербайджанські прапори були помічені на демонстраціях, які організували прихильники руху за незалежність, задовго до спалаху насильства, і відтоді БІГ висловлювала підтримку народу канаків, а також засуджувала «французькі репресії».

Іноземне втручання само по собі не є причиною раптового спалаху насилля, проте може стати інструментом політики певних зовнішніх сил

Іноземне втручання само по собі не є причиною раптового спалаху насилля, проте може стати інструментом політики певних зовнішніх сил. Можна сміливо стверджувати, що дії Баку у відповідь на підтримку Вірменії з боку Франції схожі на антизахідні дії Росії в Новій Каледонії та інших країнах по всьому світу. Плакати з вітаннями Володимиру Путіну або навіть закликами звільнити колонії можна було побачити на демонстраціях за незалежність. Інспірована Росією антифранцузька пропаганда поширюється також у соціальних мережах. Московська підтримка рухів за незалежність не є новою. Вона існувала ще з часів СРСР, але стала більш активною після вторгнення в Крим 2014 року. У контексті війни в Україні проблеми Нової Каледонії є благословенням для Росії, яка може піддатися спокусі й охоче підлити масла у вогонь, що ми вже бачили в країнах Африки.

Експерти й аналітики припустили, що головним бенефіціаром нинішньої ситуації цілком може бути третя сторона. Китай використовує кожну можливість, аби кинути виклик західному впливу в південній частині Тихого океану, де намагається розширити свій політичний, економічний та військовий вплив. Пекіну вкрай важлива підтримка острівних держав у міжнародних організаціях у питаннях, що стосуються Тайваню, Гонконгу, Тибету, Сіньцзяну (Уйгурського автономного району Китаю), в цілому прав людини, а також Східно-Китайського й Південно-Китайського морів. До того ж Китай прагне використати всі природні ресурси, які може запропонувати цей регіон. Якщо військові наміри Пекіна досі залишаються предметом певних дискусій, то багато аналітиків підозрюють, що інфраструктура, яку він відбудовує на території кількох острівних держав, цілком може мати подвійне призначення.

Французький уряд підтвердив, що готовий

Після підписання безпекового пакту з Соломоновими островами у 2022 році Пекін

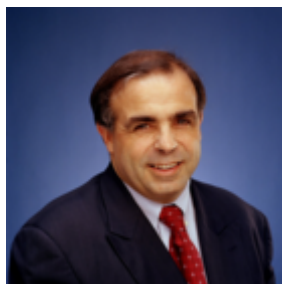
відновити діалог із усіма сторонами

не зміг укласти угоду про торгівлю та безпеку, натомість звернувся до інших острівних держав та їхніх регіональних організацій. Сьогодні, в межах публічних дебатів, говорять про фінансову підтримку МГ, остання в свою чергу веде переговори стосовно можливості співпраці з Пекіном у сфері безпеки.

Китай робить спроби спокусити острівні держави одна за одною, відтак проблеми в Новій Каледонії слугують прикриттям, яке нібито демонструє нищий характер французької та західної присутності. Нова Каледонія стає несвідомою учасницею стратегії Китаю. Пекін придивляється до запасів нікелю в Новій Каледонії, розуміючи при цьому, що послаблення французького впливу, ймовірно, сприятиме розвитку його регіональних проєктів.

З цього погляду ризики в питанні Нової Каледонії виходять за межі виключно національних інтересів Франції. Нинішня ситуація додає невизначеності і без того політично нестабільному регіону. Париж, як і його союзники, зацікавлені у швидкому вирішенні цієї проблеми. На жаль, воно не буде легким, адже очевидного рішення для жодного з питань немає. Французький уряд підтвердив, що готовий відновити діалог із усіма сторонами. Припинення насилля – головна передумова для відновлення обговорення. Як лоялісти, так і представники руху за незалежність закликали прихильників заспокоїти ситуацію. Успіху поки не досягнуто. Таким чином, пріоритетом для влади є відновлення права й порядку, бо кожна операція неминуче несе ризик зриву. В цьому випадку доведеться розпочати болісний, але вкрай необхідний процес зміцнення довіри. На компроміс повинні піти обидві сторони.

Переклад з англійської Ірини Савюк

Фредерік Ґрає

Фредерік Ґрає (Frédéric Grare) – старший науковий співробітник з питань політики Азійської програми Європейської ради з міжнародних відносин. Він працював керівником Азійського бюро в управлінні стратегічних справ Міністерства оборони Франції.

